

Edukacja kulturalna w kulturze.

Kultowy sposób ukazywania rzeczywistości osobom słabo widzącym i niewidomym.

Aby rozpocząć wywód na temat edukacji kulturalnej niewidomych i słabo widzących, pragnę przytoczyć dwie definicje słów użytych w tytule artykułu. Pierwsze z nich to słowo: "kultowy". Jak podaje Słownik języka polskiego PWN 1.«związany z kultem religijnym» 2.«symbolizujący doświadczenia, wartości i postawy jakiejś społeczności lub jakiegoś pokolenia» 3.«popularny w jakiejś grupie społecznej», druga definicja dotyczy "pedagogiki kultury" (edukacja kulturalna)– dział pedagogiki, którego zadaniem jest kształcenie osobowości przez dobra kultury. Człowiek tworzy kulturę, ale i kultura tworzy człowieka, dlatego potrzebne jest zarazem wychowanie do kultury, jak i przez kulturę. Przez to człowiek odróżnia się od innych stworzeń i staje się człowiekiem (https://pl.wikipedia.org/wiki/Pedagogika_kultury).

Podstawowym zadaniem pedagogiki kultury jest badanie zjawisk i nurtów kultury: rozpoznawanie ich, ocenianie, by w końcu wyciągać z nich wnioski do wychowania. Istotnym zadaniem jest również takie przygotowanie wychowawców, by mogli wychować młodzież do mądrego korzystania z kultury, do rozróżniania destrukcyjnych i konstruktywnych elementów kultury oraz by mogli tworzyć kulturę opartą na wartościach wyższych.

Pedagogika kultury kształtuje człowieka w trzech wymiarach: rozumienia dziedzictwa kulturowego a także umiejętności wykorzystywania go w życiu codziennym i tworzeniu kultury dla przyszłych pokoleń.

*Ważne jest także wychowanie estetyczne młodego człowieka z uwzględnieniem kategorii piękna w obszarze sztuki i przyrody. Można wyróżnić dwa zakresy wychowania estetycznego: **Wychowanie przez sztukę** – wykorzystywanie kontaktów ze sztuką w różnych oddziaływaniach wychowawczych a tym samym wspomaganie rozwoju człowieka i **wychowanie do sztuki**, czyli przekazywanie wiedzy, rozwijanie umiejętności artystycznych oraz wdrażanie do aktywności twórczej. Potencjalnych*

odbiorców należy zainteresować kulturą i sztuką, upowszechniać tradycję i promocję dziedzictwa kulturowego oraz włączyć kulturę do działań o charakterze społecznym. Czy zatem można mówić o wychowaniu estetycznym u osób słabo widzących i niewidomych.

Dzieci i młodzież słabo widząca i niewidoma jako pełnoprawni członkowie społeczeństwa mają prawo do uczestnictwa w życiu kulturalnym bez względu na swoją niepełnosprawność. W praktyce niewiele instytucji odpowiedzialnych za tworzenie czy udostępnienie kultury i sztuki ma poczucie planowania uniwersalnego i poznania wielozmysłowego bez możliwości korzystania ze wzroku. Dostosowanie odbioru, tego czego nie mogą poznać wzrokiem, przez dotyk, słuch, działanie praktyczne jest konieczne, aby nie zostali wykluczeni ze znacznej części życia kulturalnego, aby nie narastały braki w wychowaniu kulturalnym.

Działania podjęte w ramach projektu finansowanego przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Edukacja Kulturalna 2018 miały na celu umożliwienie beneficjentom udziału w procesie twórczym poprzez wprowadzenie właściwych, koniecznych dostosowań i form pracy np. tworzenie przy użyciu stosownych narzędzi i technik obrazów dotykowych, zapachowych i audiodeskrypcji. Celem było także likwidowanie barier percepcji przez dostosowania do możliwości odbioru pozawzrokowego oraz barier mentalnych wśród samych niewidomych, wynikających z braku wiary w możliwość udziału w kulturze.

Zwiększenie zainteresowania kulturą i sztuką przez osoby z dysfunkcją wzroku odbyło się dzięki pedagogice kultury. Podczas warsztatów uczestnicy byli "wychowywani przez sztukę" i "wychowywani do sztuki". Projekt był pomysłem prekursorskim i troszkę ryzykownym ale w rezulacie przerósł oczekiwania realizatorów. Dzieci i młodzież podczas warsztatów na Jurze Krakowsko-Częstochowskiej stworzyły film animowany. Stworzyły, bo w zasadzie Ci młodzi ludzie byli twórcami scenariusza, który ewaluował podczas aktu tworzenia, technik animacji, o których dowiedzieli się podczas warsztatów (np. budowle z puzzli, klocków lego, rysunki, animacja pluszowymi zabawkami), obsługiwali sprzęt wykorzystywany w produkcji filmów-kamerę, aparaty fotograficzne, tworzyli teksty do filmu, kostiumy. Jednym słowem byli: reżyserami, senarzystami, charakteryzatorami, operatorami kamery, aktorami, a przede wszystkim wspinałą ekipą dzieci niepełnosprawnych i pełnosprawnych, która realizowała założony cel-nagranie filmu animowanego opatrzonego audiodeskrypcją, ekipą bez ograniczeń i bezbarier.

Obserwując ich zaangażowanie, kreatywność i aktywność podczas tworzenia, myślę, że powinien to być kultowy sposób edukacji kulturalnej, czyli «popularnej w jakiejś grupie społecznej» w tej grupie słabo widzących i niewidomych. Pokazanie im, że nie tylko muszą być biernymi uczestnikami sztuki, ale

także mogą ją tworzyć. Powinni wykorzystywać metody dostosowane do możliwości ich percepcji. Uświadomienie, że niemożliwe staje się możliwe. A edukacji nie rozumiemy tylko jako “wyższego wykształcenia”, ale za Karlem Ermertem wyróżniamy jej 3 wymiary: indywidualny rozwój , przygotowanie do uczestniczenia w społeczeństwie oraz zdolność do wykonywania zawodu. Edukacja zatem obejmuje teorię, zdolności praktyczne, zachowania emocjonalne, zdolność do autorefleksji oraz zmysł orientacji.

Aktywne uczestnictwo w tworzeniu treści kulturowych, uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych, uczenie krytycznego myślenia oraz upowszechnianie dobrych wzorów powinny stanowić priorytety w edukacji kulturalnej osób z dysfunkcją wzroku. Kultura o charakterze autotelicznym wypełnia jakiś obszar duchowy, świadomościowy, w którym człowiek zaczyna interpretować, rozumować, zastanawiać się i przeżywać.

Aneta Pukacz, Marzena Krupa-Grawol